

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า "การนิเทศการศึกษา" ไว้มากมาย เช่น

สัจด์ อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึง การนิเทศการศึกษาว่า

1) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ (Process) ในการทำงานร่วมกันระหว่าง
ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ

2) การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยผ่านตัวกลางคือบุคลากร
ทางการศึกษาที่รับผิดชอบต่อการสอนโดยตรง

ชุม สีสุข (2523) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษา คือ การจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง
เพื่อพัฒนาครูให้สามารถทำการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อบังเกิดผลต่อความเจริญ
ก้าวหน้าของเด็ก"

วายส์ (Wiles, 1967) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือการช่วยเหลือต่อการพัฒนา
สภาพการเรียนรู้การสอนให้ดีขึ้น"

อาย, เนท์ และเครย์ (Eye, Net and Krey, 1965) กล่าวว่า "การนิเทศการ
ศึกษาคือ รูปแบบหนึ่งของการบริหารซึ่งเกี่ยวกับการคาดหวังของผลสัมฤทธิ์จากบริการการศึกษา"

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่นักการศึกษาให้ไว้นั้น พอจะสรุปได้ว่า การนิเทศ
การศึกษาคือ ความสัมพันธ์ของบุคลากรทางการศึกษาหลายฝ่ายที่ทำงานเกี่ยวกับการให้คำแนะนำ
ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ตลอดจนการประสานงานและส่งเสริมให้เกิดภาวะความร่วมมือ
ทางการศึกษาเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพมากขึ้น

2.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนิเทศการศึกษา กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 ได้ระบุความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1) เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2) เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาทั้งสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน

3) เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

4) เพื่อรักษา พัฒนา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ

5) เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัดกระทรวง และสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขององค์การระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาได้ดังนี้

1) เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

2) เพื่อพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู

3) เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษา

4) โดยการนิเทศการศึกษาจะครอบคลุมการปฏิบัติงานในลักษณะต่อไปนี้

(1) เพื่อป้องกัน (Preventive Supervision) หมายถึง ระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาดหรือบกพร่องในการปฏิบัติงาน

(2) เพื่อแก้ปัญหา (Corrective Supervision) หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยให้การนิเทศการศึกษา แก้ไขข้อบกพร่องและความผิดพลาดต่าง ๆ ของการเรียนการสอน

(3) เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจ (Constructive Supervision) การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ใช้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ จูงใจ

าให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเป็นไปด้วยความสมัครใจ

(4) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความริเริ่ม สร้างสรรค์ (Creative Supervision) การนิเทศการศึกษาเป็นการส่งเสริมให้มีการริเริ่มค้นคว้าทดลองกระทำสิ่งใหม่ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ บริกส์ และจัสแมน (คณะวิชาการศึกษา 2516, อ้างจาก Briqqs and Justman) ได้ให้ความหมายของการนิเทศไว้ 4 ข้อคือ

- 1) เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพ (Professional Leadership)
- 2) เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของครู (Aid Teacher's Growth)
- 3) เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น (Improvement of Teaching)
- 4) เพื่อส่งเสริมและแนะนำคณะครูและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (Guiding Staff and Community Relation)

2.3 หลักสำคัญในการนิเทศการศึกษา

หลักการนิเทศทางการศึกษาเป็นกฎและทฤษฎีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติซึ่งเป็นแนวทางไปสู่การกระทำต่อไปเพื่อให้งานนิเทศการศึกษามุ่งบรรลุตามความมุ่งหมายสูงสุดต่อไป

วิจิตร วรตบางกูร (2520) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) หากทางให้ครูรู้จักและพึ่งตนเอง ไม่มาช่ยอาศัยและพึ่งศึกษานิเทศก์หรือคนอื่นอยู่ตลอดเวลา
- 2) ช่วยให้ผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถที่จะวิเคราะห์และแยกแยะปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- 3) ต้องทราบความต้องการของครูแล้ววางแผนการนิเทศเพื่อสนองความต้องการนั้น ๆ
- 4) ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครูและทำความเข้าใจกับปัญหานั้นแล้วพิจารณาหาทางช่วยแก้ไข
- 5) ชักจูงให้ครูช่วยกันแยกแยะวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน
- 6) แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความคิดและลงมือกระทำให้มากที่สุด
- 7) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครูแล้วนำมาพิจารณาาร่วมกัน

8) ช่วยกันจัดหาแหล่งวิทยากร อุปกรณ์การสอน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้แก่ครู

9) ช่วยให้ครูรู้จักจัดหาหรือจัดทำอุปกรณ์การสอนที่ขาดแคลนด้วยตนเองโดยวิธีวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่

10) ช่วยจัดหาเอกสาร หนังสือ และตำราต่าง ๆ ให้แก่ครู

11) หาทางให้โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงมีความสัมพันธ์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

12) ต้องยอมรับนับถือบุคลากรที่ร่วมงานในโรงเรียนนั้น ๆ และแสดงให้เขาเห็นว่าเขามีความสำคัญในสถานศึกษานั้นด้วย

13) ช่วยให้ครูได้แสดงกิจกรรมและผลงานต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบโดยสม่ำเสมอ

14) ต้องทำความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียนในส่วนที่เป็นหน้าที่ และความรับผิดชอบของกันและกัน

15) ช่วยประสานระหว่างโรงเรียนกับองค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

16) รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นว่ามิใช่ประโยชน์มาทำการวิเคราะห์และวิจัย

17) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของการศึกษาอย่างแจ่มแจ้งเพื่อจะได้

ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ซารี มณีสรี (2522) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1) การนิเทศ เป็นการช่วยกระตุ้นเตือน การประสานงาน และแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป

2) การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย

3) การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์

4) การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน

5) การนิเทศคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์

6) การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ

7) การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดย เฉพาะในชนบท

อบรม สัมมนา และสัมมนา ศรีมาโนชน (2521) ได้กล่าวถึงหลักทั่วไปของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1) การนิเทศการศึกษาคือปรัชญา

การนิเทศการศึกษาเป็นการเสาะแสวงหาความจริง โดยก้าวหน้าเคียงคู่ไปกับการเคลื่อนไหวรุดหน้าทางการศึกษา นอกจากนี้ การนิเทศการศึกษายังทำหน้าที่ประเมินผล วัตถุประสงค์ และสิ่งที่พึงประสงค์สืบเนื่องกันมาไม่ขาดสาย ทั้งวัตถุประสงค์และสิ่งที่พึงประสงค์ย่อมไม่มีอะไรวางไว้อย่างตายตัวชนิดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงได้เลย

2) การนิเทศการศึกษาคือความร่วมมือ

ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานด้วยกันกับครู เพื่อจะหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันซึ่งเกี่ยวข้องกับถึงการสร้างสถานการณ์เพื่อให้ครูระมัดระวังในข้อปัญหาของตนเองและมองหาผู้ที่พอจะช่วยแก้ปัญหานั้นได้ด้วย

3) การนิเทศการศึกษางานสร้างสรรค์

การนิเทศการศึกษาเป็นการเสาะแสวงหาความสามารถพิเศษอันซ่อนแฝงอยู่ในตัวบุคคลเป็นการสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จในการแก้ปัญหา

4) การนิเทศการศึกษาคือวิทยาศาสตร์

การนิเทศการศึกษาทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และวิจารณ์งานการปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จสมความมุ่งหมาย จะเป็นเครื่องพิสูจน์ตัวเองของการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้การนิเทศการศึกษาจึงต้องพยายามปรับปรุงเครื่องวัดผลให้มีคุณภาพเพื่อใช้วัดบุคคลและหมู่พวก ผลของการเรียนการสอนจะถูกนำมาประเมินอย่างมีหลักเกณฑ์

5) การนิเทศการศึกษายังให้เกิดผล

การนิเทศการศึกษาทำหน้าที่เชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติให้สัมพันธ์กันทำให้เกิดผลในทางการปฏิบัติอย่างจริงจัง ตลอดจนการปรับปรุงระหว่างระเบียบวิธีและการดำเนินงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ

นอกจากนี้ ชาญชัย อาจินสมาจาร (มบป.) ได้กล่าวถึงหลักการที่ควรวางดังนี้

1) การนิเทศการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร การบริหาร และการนิเทศการศึกษาที่มีหน้าที่เหมือนกัน คือการสร้างสมรรถภาพที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการศึกษาและคงไว้ซึ่ง

ระดับความมีประสิทธิภาพ การบริหารก่อให้เกิดสภาพการเรียนรู้การสอนและการนิเทศการศึกษา ในสถานการณ์ดังกล่าวแล้วประเมินผลดีผลเสีย จากนั้นก็หาวิธีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ค้นพบ

2) การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญา นโยบาย แผนค่านิยม และความหมายของการนิเทศการศึกษาควรถูกกำหนดโดยแนวทางของปรัชญาจุดหมาย เป้าหมาย นโยบายและแผนจะถูกตรวจสอบโดยวิธีการทางปรัชญาโดยให้สอดคล้องกับชีวิตในชุมชน

3) การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ กิจกรรม แผน วิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ ควรตั้งอยู่บนเจตคติและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาควรเน้นในเรื่องการทดลอง การสังเกต การวิจัยและความเชื่อถือได้

4) การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเป็นเรื่องของความร่วมมือซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะทำประโยชน์ให้ได้ สิทธิในการร่วมมือในการเลือกอุปกรณ์และวิธีสอนเป็นสิทธิของครูทุกคน การนิเทศการศึกษาแบบประชาธิปไตย ให้โอกาสอย่างเต็มที่ในการอภิปราย การแสดงทัศนะ และความคิดเห็นอย่างเสรี การให้ทุกคนมีส่วนร่วมและทำประโยชน์ต่อการปรับปรุงสถานการณ์และกระบวนการทางการเรียนการสอน

5) การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์ การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกคนแสดงออกได้อย่างเสรี โดยการเข้ามีส่วนร่วมในการอภิปรายเพื่อการแก้ปัญหา การเข้าร่วมอย่างมีความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ช้า แต่ในระยะยาวภาวะผู้นำที่เต็มไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์ในแนวทางแห่งชาติตามระบอบประชาธิปไตย

6) การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า การนิเทศการศึกษาจะต้องเล็งไปที่การส่งเสริมความเจริญของงานของนักเรียน และครูควรพัฒนาวิธีการทางการเรียนการสอน โดยการก่อให้เกิดความเหมาะสมของบรรยากาศทางกายภาพ ทางสังคม และทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นโอกาสโดยตรงของศึกษานิเทศก์ที่จะให้คำแนะนำในด้านการเรียนการสอนในชั้นเรียน

7) การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ การนิเทศการศึกษาถือเป็นบริการอย่างหนึ่งก็เหมือนกับวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งจะต้องประเมินผลตัวเองอยู่เสมอในด้านเป้าหมายและจุดหมายแล้วนำผลการประเมินมาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดความคิดเกี่ยวกับความเจริญของงาน ศึกษานิเทศก์นอกจากจะมีความรู้ทางวิชาการ และทางวิชาชีพแล้วยังต้องปรับปรุงตัวเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ

เกี่ยวกับพัฒนาการใหม่ของผู้หญิง และความเป็นไปของการศึกษา

2.4 ความเป็มาและจุดมุ่งหมายของการขยายโอกาสทางการศึกษา

แนวความคิดในการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เริ่มขึ้นตามมติของคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2530 และตามที่คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2530 ให้นำผลการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มาประกอบการพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมีความเห็นว่า การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยวิธีการไม่บังคับ จะเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของรัฐอันที่จะยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้นถึงระดับที่กำหนดไว้บนพื้นฐานของการคงไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการที่จะตัดสินใจส่งหรือไม่ส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กรมสามัญศึกษาและกรมการศึกษานอกโรงเรียนรับผิดชอบดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

และจากการประชุมระดับโลก เรื่อง "การศึกษาเพื่อปวงชน" (Education for All) ที่หาดจอมเทียน ในเดือนมีนาคม 2533 ได้เกิดปณิธานโลกว่า ด้วยการศึกษเพื่อปวงชนจะขึ้นโดยสรุปไว้อย่างชัดเจนว่า "ประเทศสมาชิกจะจัดการศึกษาอยู่แห่งหนตำบลใด คนเหล่านั้นควรจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเหมือนกันหมด" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

ดังนั้น ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 และ 7 รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมีนโยบายและเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันรณรงค์ให้เด็กเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้น

นโยบายและมาตรการในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6

1) นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษา

ในระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) รัฐมีนโยบายที่จะยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น โดยกำหนดไว้ว่า เร่งรัดการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษาในการพัฒนาบุคคลและให้สัมพันธ์กับการพัฒนา

ชนบทของประเทศไทย

2) มาตรการการขยายโอกาสทางการศึกษา

เพื่อให้นโยบายด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กำหนดมาตรการเร่งรัดการจัด มัธยมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียน ต่อต่ำ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

"เร่งรัดขยายมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น ทั้ง ให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และเป็นการขยายบริการ มัธยมศึกษาในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำเป็นพิเศษ"

และนโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) รัฐได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานยิ่งไปกว่า "เร่งปรับปรุงการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้ที่จบประถมศึกษา ทุกคนได้เข้าเรียน คำว่าทุกคนในที่นี้หมายความว่า ทุกคนที่ประสงค์ที่จะเรียนก็ให้เขาได้เข้าเรียน"

และเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 คณะรัฐบาลซึ่งมี พณฯ ขวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ "เร่งขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึงโดยเร็วอย่างมีคุณภาพ.." ตามแนวนโยบายดังกล่าว โดยหลักการแล้ว รัฐบาลจะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียนแบบไม่เก็บค่าเล่าเรียน และมีหนังสือให้ยืมเรียนทุกคน เนื่องจากรัฐบาลมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ดังนั้นในระยะแรก ควรจัดให้กับนักเรียนที่ยากจน ทั้งที่อยู่ในและนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลก่อน และขยายให้ นักเรียนอย่างทั่วถึงทุกคนในโอกาสต่อไป ในปัจจุบันรัฐบาลจัดให้เฉพาะนักเรียนยากจนที่อยู่นอก เขตเทศบาลและสุขาภิบาลเท่านั้น (สง่า บุณรักษ์, 2537)

จากนโยบายของรัฐตามที่ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 และ 7 ตลอดจนมติคณะรัฐมนตรีที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่ารัฐมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะยกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของ ประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยะประเทศต่อไป

2.5 รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการดำเนินการพิจารณาหารูปแบบวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยวิธีไม่บังคับนั้น จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาเด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่เรียนต่อควบคู่ไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529) เห็นสมควรเสนอรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งแผนปฏิบัติการดำเนินการ ดังนี้

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งที่จบมาแล้วและเพิ่งจบการศึกษาได้มีโอกาสเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ตลอดจนสามเณรจะได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษ

หลักการในการจัดการศึกษาพื้นฐาน

- 1) ยึดหลักการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งฐานะครอบครัวและสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ แต่ในขณะเดียวกันต้องมีส่วนที่ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ สมรรถภาพพื้นฐานอย่างเดียวกันในฐานะที่เป็นคนไทย ไม่ว่าจะเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ที่ใดของประเทศก็ตาม
- 2) สาระของการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะผสมผสานกันอย่างได้สัดส่วนระหว่างวิชาการ วิชาชีพ และวิชาสมรรถภาพพื้นฐาน อันจะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างแน่นนอน และสามารถแสดงให้เห็นความแตกต่างไปจากผู้ไม่ได้เรียนในระดับการศึกษาอย่างชัดเจน
- 3) การจัดกิจกรรมขั้นพื้นฐานต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้บริหาร สถานประกอบการ หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนหรือท้องถิ่นและหน่วยงานหรือองค์การระหว่างประเทศโดยมีการระดมทรัพยากรมาใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด

รูปแบบวิธีการจัด

- 1) หลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอน

ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียน

ได้ตามความถนัด ตามความสนใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือปรับปรุงหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ปรับปรุงควร ประกอบด้วยกลุ่มวิชา 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) กลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน ประกอบด้วยวิชาพื้นฐานทั่ว ๆ ไป และแกนวิชา ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาสาระในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการเรียนรู้อย่างเดียวกัน เพื่อ ความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย มีความรักชาติ มีคุณภาพ มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีทักษะในการที่จะสื่อความหมายการใช้ภาษา มีทักษะในกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ทักษะในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การปรับตัว การทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม การรักษาสีแกวเดอล้อม มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในวิถีทางการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคม

(2) กลุ่มวิชาการ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะทางวิชาการสำหรับการศึกษาค้นคว้า ระดับสูงขึ้น หรือเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่น กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ที่ต่อเนื่องจากที่เรียนมาแล้วในกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน

(3) กลุ่มประสบการณ์อาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพที่จะสามารถออกไปประกอบอาชีพของตนเอง หรือสามารถที่จะช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพของ ครอบครัวต่อไปได้ เช่น กลุ่มวิชาชีพ และรูปแบบการจัดการเรียนวิชาชีพที่ได้จากผลการวิจัยของ กรมวิชาการ

2) วิธีสอน

(1) ไม่มียึดเวลาหรือชั้นปีเป็นหลัก แต่จะยึดผลสัมฤทธิ์ในสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนสอบผ่านเนื้อหาวิชาใดไปแล้ว สามารถเก็บสะสมผลการเรียนวิชานั้น ๆ ไว้ได้

(2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป สำหรับ ภาคปฏิบัติอาจจัดกิจกรรมที่โรงเรียนในสถานประกอบการในท้องถิ่นหรือที่บ้านก็ได้

(3) การบริหารและการจัดการ

ก. จัดให้มีระบบเทียบหน่วยการเรียน โดยเฉพาะกลุ่มวิชาประสบการณ์อาชีพ ให้ผู้เรียนสามารถนำผลการทำงานอาชีพที่ปฏิบัติอยู่ที่บ้านหรือในสถานประกอบการมาเทียบเป็น หน่วยการเรียนได้ และสามารถถ่ายโอนหน่วยการเรียนกันได้

ข. มีการพัฒนาการจัดการระบบบริหารโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง
 ามีความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงานและสามารถดำเนินงานตามบทบาทได้อย่างถูกต้อง
 ครบถ้วน

ค. ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู - อาจารย์ให้สามารถดำเนินการ
 จัดการเรียนการสอน ตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ง. พัฒนาระบบวัดผล ประเมินผล และมีแนวทางที่ชัดเจนและสามารถดำเนินการ
 การให้เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

จ. ควรมอบหมายให้กรมสามัญศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการขยายการ
 ศึกษาขั้นพื้นฐานโดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 อย่างกว้างขวาง

(4) ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ

ก. โรงเรียนมัธยมศึกษากำหนดพื้นที่บริการ เพื่อวางแผนรับนักเรียนที่จบ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาก่อนแล้วและเพิ่งจะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรืออาจจัดการศึกษา
 มัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะของการย้ายสถานที่เรียน เป็นหน่วยเรียนโรงเรียน สาขาน
 โรงเรียนประถมศึกษา ที่วัด หรือสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม

ข. จัดให้มีระบบแนะแนวการศึกษาและอาชีพที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน
 ประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียนรวมทั้งผลิตครูแนะแนวและ
 พัฒนาครูประจำการในสถานที่ต่าง ๆ

(5) การประชาสัมพันธ์ จัดให้มีระบบการประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อให้ผู้ปกครอง
 และเด็กเห็นความสำคัญของการศึกษาและเห็นประโยชน์ของการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้
 เห็นในลักษณะที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

การดำเนินการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยวิธีการไม่
 บังคับจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการดำเนินการตามรูปแบบวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 และยังจำเป็นจะต้องจัดให้มีการดำเนินการตามรูปแบบวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยัง
 จำเป็นจะต้องจัดให้มีหน่วยรับผิดชอบผลิตสื่อการสอน จัดระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ
 มีการประสานงานและร่วมมือกันตั้งแต่กระทรวงลงไปถึงระดับกรม หน่วยงานระดับจังหวัดและ

ระดับปฏิบัติงานท้องถิ่น

2.6 โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นโครงการประเภทต่อเนื่องตามแผนงานการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สอดคล้องนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โอกาสทางการศึกษา) ระดับมัธยมศึกษา หน่วยงานรับผิดชอบ กองการมัธยมศึกษา มีหลักการและเหตุผลคือเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว จึงทำให้มีความต้องการกำลังคนที่มีพื้นฐานการศึกษาสูงขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันอัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังไม่สูงเท่าที่ควร และเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติให้ขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีก 3 ปี โดยให้ประกาศนียบัตรที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อบ่มบ่มขวัญระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนทั่วไปให้สูงขึ้นจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาสิ่งจูงใจในรูปแบบค่าชดเชยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ (กรมสามัญศึกษา, ม.ป.ป.)

เพื่อตอบสนองต่อมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบต่อการขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี กรมสามัญศึกษา จึงกำหนดแนวทางในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กว้างขวางและมากยิ่งขึ้น ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ และการจัดสาขาโรงเรียน รวมทั้งมีมาตรการเสริมอื่น ๆ ที่จะช่วยจูงใจให้นักเรียนในท้องที่ห่างไกลเข้าเรียนต่อกันมากขึ้น เช่น การจัดที่พักนักเรียนในโรงเรียน การจัดรถรับ-ส่งนักเรียน การจัดหาจักรยานให้ยืมเรียน ตลอดจนจัดเงินอุดหนุนการศึกษาและหนังสือให้นักเรียนยืม เป็นต้น ซึ่งแนวทางการดำเนินงานและมาตรการเสริมดังกล่าว กรมสามัญศึกษาเชื่อว่าจะทำให้สามารถรับนักเรียนเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2535 - 2539 ได้เพิ่มขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์

1) เพื่อให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้น

2) เพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะในพื้นที่ทุรกันดารและมีอัตราการเรียนต่อต่ำให้มากขึ้น

3) เพื่อเร่งขยายการพัฒนาประชากรในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตและปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากที่สุด และกระจายไปทั่วทุกพื้นที่

โดยมีระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 - 2539 รวม 5 ปี มีเป้าหมายและกิจกรรม คือ จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งใหม่ ในปี 2535 - 2539 ปีละ 100 โรง รวม 500 โรง จัดสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในปี 2535 - 2539 ปีละ 100 โรง รวม 500 แห่ง

ปีการศึกษา 2533 กรมสามัญศึกษา มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 1,808 โรงสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษา 172 แห่ง มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 1,653,526 คน มีครู-อาจารย์ 103,012 คน ลูกจ้างประจำ 14,232 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 468,577 คน คิดเป็นร้อยละ 44.62 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (1,050,216 คน) ในช่วงปลายแผนระยะที่ 7 กรมสามัญศึกษาคาดว่าจะสามารถรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ 764,140 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 65.00 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกรมสามัญศึกษาได้กำหนดมาตรการดำเนินงานที่สำคัญ ที่จะขยายการรับนักเรียนในโรงเรียนที่มีอยู่เดิม จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาใหม่ และจัดสาขาโรงเรียน นอกจากนั้นยังได้กำหนดมาตรการอื่น ๆ เพื่อจูงใจให้นักเรียนได้เข้ามาเรียนอีก คือ จัดที่พักในโรงเรียน จัดรถรับ-ส่งนักเรียน จัดจักรยานให้นักเรียนยืม จัดเงินอุดหนุนการศึกษาให้นักเรียนยากจนและหนังสือพิมพ์เรียน เป็นต้น (กรมสามัญศึกษา, 2533)

ในปี 2533 กรมสามัญศึกษาได้มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีเป้าหมายจะให้เด็กนักเรียนทุกคนได้เรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปี 2540 เปิดโรงเรียนตั้งใหม่ปีละ 100 แห่ง สาขาโรงเรียนปีละ 100 สาขา ในแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

2.7 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนานักเรียนให้พัฒนาสติปัญญาให้เจริญงอกงาม พัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม เพื่อความเป็นพลเมืองดีและพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับ

การประกอบอาชีพ อันจะเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต (กรมวิชาการ, 2533) ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ดังนี้

1) หลักการของหลักสูตร

หลักสูตรของมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

(1) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

(2) เป็นการศึกษาที่ทั่วไพบ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

(3) เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาอาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคมการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

(1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ

(2) สามารถปฏิบัติงานการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน

(3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับ

ข้อจำกัดต่าง ๆ

(4) มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เติบโตช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

(5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

(6) มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง

(7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

(8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

3) โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยวิชาและกิจกรรม ดังต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

ก. วิชาบังคับแกน จำนวน	39 หน่วยการเรียนรู้
ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3 หน่วยการเรียนรู้
ข. วิชาบังคับเลือก จำนวน	18 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6 หน่วยการเรียนรู้
การงาน	6 หน่วยการเรียนรู้

(2) วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มต่าง ๆ

ต่อไปนี้

- ก. กลุ่มวิชาภาษาไทย ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ
- ข. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
- ค. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
- ง. กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปภาพ ได้แก่ พลานามัย ศิลปศึกษา
- จ. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ได้แก่ อาชีพ

(3) กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

ก. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อหนึ่งสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

ข. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

ค. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

4) แนวการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวการดำเนินการดังนี้

- (1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
- (2) จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและความสามารถ แสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
- (3) ส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ทางวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิชาการสถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
- (4) จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- (5) ในการจัดการเรียนการสอนให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
- (6) ให้ท้องถิ่นรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
- (7) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคุณธรรม และจริยธรรม
- (8) ในการสร้างเสริมค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมายต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่กันไปด้วย

(9) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

5) หลักเกณฑ์ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

(1) เวลาเรียน

ก. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปีหรือ 6 ภาคเรียน

ข. ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนนี้ ซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของ ภาคปกติ

ค. ในสัปดาห์หนึ่ง โรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

ง. ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และใช้เวลาเรียนจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำพัฒนาประโยชน์เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อ 1 สัปดาห์ และกิจกรรมอื่น 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

(2) หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียน 1 หน่วยการเรียน รายวิชาที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

(3) วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

ก. ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี ตามที่ได้กำหนดไว้ว่าโครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศนักเรียนจะต้องเลือก 1 ภาษา

ข. การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและการใช้แหล่งวิชาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ค. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียน และการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ง. เกณฑ์การจบหลักสูตร

- ต้องเรียนวิชาบังคับแกนและวิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างจำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ และทุกวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน
- ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับแกน วิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา
- ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียนรู้
- ต้องร่วมกิจกรรม ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษา 2 กิจกรรมโดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือกิจกรรมยุวภาษา หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อ 1 สัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

จ. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่มีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ทำเป็นประกาศหรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าทุกกลุ่มวิชาสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงเป็นหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ ได้ ยกเว้น วิชาบังคับแกนซึ่งลดลงจาก 26 คาบต่อสัปดาห์ เป็น ชั้น ม.1, ม.2 จำนวน 14 คาบ ม.3 จำนวน 11 คาบ ซึ่งไม่อนุญาตให้จัดทำรายวิชาเพิ่มเติม



4 65 606

จก
คย
ค 395

2.8 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) การวิจัยภายในประเทศ

คงศักดิ์ เจริญรักษ์ (2517) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โปรแกรมผลศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ในการจัดโปรแกรมผลศึกษา โดยเฉพาะสถานที่ทำความสะอาดร่างกายหลังการเรียนวิชาผลศึกษายังมีน้อยไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านสถานที่ในการสอน สถานที่แข่งขัน สถานที่เก็บอุปกรณ์และสถานที่เปลี่ยนเครื่องแต่งกายสำหรับปัญหาด้านอุปกรณ์นั้นได้แก่ อุปกรณ์ชำรุดเสียหาย การรักษาซ่อมแซม การจัดซื้ออุปกรณ์ จำนวนอุปกรณ์กับนักเรียนมีจำนวนไม่สมดุลย์กัน ทำให้เป็นผลเสียกับการเรียนผลศึกษามาก อีกทั้งมีปัญหเกี่ยวกับจำนวนครูผลศึกษาในโรงเรียนมีไม่สมดุลย์กับจำนวนนักเรียนคือ มีครูผลศึกษาน้อยแต่ต้องสอนนักเรียนจำนวนมากทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลเต็มที่

วีรเวช ปะทะยศ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศวิชาผลศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่และครูผู้สอนวิชาผลศึกษาต้องการได้รับความช่วยเหลือจากผลศึกษานิเทศก์ โดยช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ต้องการได้รับเอกสารคู่มือต่าง ๆ ทางผลศึกษาช่วยแนะนำในการผลิตอุปกรณ์ทางผลศึกษาขึ้นใช้เอง ช่วยหารายได้พิเศษมาปรับปรุงด้านอุปกรณ์และสถานที่ทางผลศึกษาช่วยกระตุ้นให้ทางโรงเรียนปรับปรุงโครงการสอนและกิจกรรมผลศึกษา ช่วยเป็นสื่อกลางในการประสานงานติดต่อเกี่ยวกับกิจการด้านผลศึกษาและกีฬาต่าง ๆ ของโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับทางโรงเรียนชี้แจงโปรแกรมการนิเทศและวิธีการเยี่ยมนิเทศให้โรงเรียนทราบล่วงหน้า ช่วยด้านการบริหารชุมชนของทางโรงเรียนในด้านผลศึกษา สุขศึกษา นันทนาการ และลูกเสือ จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการแก่ครูผู้สอนวิชาผลศึกษา นอกจากนั้นครูใหญ่และครูผลศึกษาต้องการให้ผลศึกษานิเทศก์เป็นคนตรงต่อเวลา ขยันและอุทิศเวลาให้กับงานกระตือรือร้นสนใจงานนิเทศ มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มองการณ์ไกล และผลศึกษานิเทศก์ควรผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรีและวิธีการสอนผลศึกษาและวิชาการนิเทศทางการผลศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2529) พบว่าปัญหาการเรียนการสอนวิชาผลศึกษานั้นมีอยู่หลายด้าน ได้แก่

1) ปัญหาด้านเทคนิคการเรียน เช่น ครูยังสอนแบบเดิม ไม่รู้จักใช้เทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสถานการณ์

2) ปัญหาด้านครูพลศึกษา ไม่ตรงกับความต้องการ เช่น ต้องการครูสอนวิชาตะกร้อ กรีฑา แต่ครูที่ได้มาไม่สามารถสอนวิชาบังคับดังกล่าวได้ ครูพลศึกษาและผู้บริหารเข้าใจจุดมุ่งหมายของพลศึกษาไม่ตรงกับเจตนาของหลักสูตร ทั้งครูพลศึกษาและผู้บริหาร เมื่อดำเนินการทางพลศึกษา ตั้งจุดมุ่งหมายเป็นการชนะเลิศทางกีฬา ทำให้เด็กไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านอื่น ครูพลศึกษาบางคนไม่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมพลศึกษา บางกิจกรรมไม่มีความรู้ความสามารถด้านทักษะบางรายวิชาครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ

3) ปัญหาด้านผู้เรียน เช่น นักเรียนบางคนไม่ชอบเรียนวิชาพลศึกษาบางรายวิชา นักเรียนไม่ช่วยกันรักษาวัดศุภอุปกรณ์และการใช้สถานที่ นักเรียนบางโรงเรียนไม่มีความสามัคคีเกิดการทะเลาะวิวาทกัน

4) ปัญหาด้านการใช้หลักสูตรวิชาพลศึกษา เช่น จุดประสงค์ของหลักสูตรเขียนไว้กว้างเกินไป ครูกำหนดขอบข่ายไม่ได้ทำให้สอนได้ไม่ตรงตามความต้องการ และครูบางคนได้วางเป้าหมายไว้สูงเกินไปและสอนตามที่ตนเองเรียนมาจากวิทยาลัย การแนะนำส่งเสริม การใช้หลักสูตรเข้าไปไม่ทันการ ขาดประสิทธิภาพการกำหนดแผนการเรียนจัดไม่ได้ตามแผนที่กำหนดไว้เหมือนกันทุกโรงเรียน ทำให้เกิดปัญหาย่างยากในกรณีนักเรียนย้ายโรงเรียน ระบบกิจกรรมที่มีอยู่ไม่ชัดเจน ซึ่งบังคับให้นักเรียนเลือกอย่างน้อยคนละ 1 กิจกรรม

5) ปัญหาด้านผู้บริหาร เช่น ผู้บริหารบางโรงเรียนเน้นให้ครูสอนทักษะเพื่อใช้ในการแข่งขันมากเกินไป ผู้บริหารบางโรงเรียนไม่สนับสนุนให้จัดกิจกรรมทางพลศึกษา เช่น กีฬาสี ชุมนุมกีฬา นันทนาการ วันกีฬา ฯลฯ ผู้บริหารบางโรงเรียนให้ความสำคัญในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ โรงฝึกพลศึกษา สถานที่ฝึกน้อยเกินไป

6) ปัญหาการสอนโดยจุดประสงค์ เช่น ครูไม่ทำแผนการสอนครูตามแบบเรียนไม่สอนตามจุดประสงค์

7) ปัญหาด้านทั่ว ๆ ไป เช่น ครูพลศึกษามาจากสถาบันหลายแห่งทำให้มาตรฐานไม่เหมือนกัน โรงเรียนขนาดเล็กขาดครูพลศึกษา ครูต้องสอนเกิน 20 คาบ/สัปดาห์ จะเห็นได้ว่าการจัดโปรแกรมการสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนยังมีปัญหาหลายด้าน นอกจากนี้ความเจริญก้าวหน้า

หน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว วิทยาการและเทคโนโลยีมีบทบาทต่อการสอนวิชาพลศึกษามากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงการสอนพลศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของครูพลศึกษาที่จะต้องหาวิธีปรับปรุงและแก้ไข

พัชรี ศิลปไทย (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูพลศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา" โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดพลานามัยและครูพลศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูพลศึกษามีความต้องการทางด้านการนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ด้านคุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์มีความรับผิดชอบในหน้าที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นกันเอง เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความศรัทธาในอาชีพของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเป็นผู้นำ และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
- 2) ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ จัดให้มีการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนพลศึกษาระหว่างครูพลศึกษาในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วยจัดหาหรือแนะนำตำรา เอกสาร หรือคู่มือที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ
- 3) ด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยจัดหาอุปกรณ์กีฬาที่ทางโรงเรียนขาดแคลน จัดหาวัสดุทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนร่วมมือกับทางโรงเรียนในการหารายได้พิเศษเพื่อซื้ออุปกรณ์ หรือสร้างสนามฝึกพลศึกษาและช่วยแนะนำในการผลิตอุปกรณ์ทางพลศึกษาขึ้นใช้เอง
- 4) ด้านการประเมินผล ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลพลศึกษาภายในเขตศึกษาเดียวกัน ช่วยวิเคราะห์ปัญหาหลักสูตรและการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยสร้างแบบทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดผลวิชาพลศึกษา
- 5) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยสนับสนุนส่งเสริมยกระดับมาตรฐานทางกีฬาของโรงเรียน และส่งเสริมการแข่งขันกีฬภายในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียน ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬภายในโรงเรียนและช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารกับสายวิชาพลศึกษา เพื่อสนับสนุนให้งบประมาณการจัดกิจกรรมเสริม

หลักสูตรทางด้านพลศึกษาอย่างเพียงพอ

6) ด้านอื่น ๆ ชนิดของการนิเทศที่ครูพลศึกษาต้องการ ได้แก่ การนิเทศแบบเยี่ยมเยียน (โดยพลศึกษานิเทศก์มาเอง) แบบสาธิต และแบบประชุมใหญ่

ลิขิต อมาตยคง (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพลศึกษา เกี่ยวกับการต้องการการนิเทศวิชาพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมเอกชนกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูพลศึกษาต้องการการนิเทศวิชาพลศึกษาทั้ง 8 ด้าน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1) ด้านคุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์มีความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่และตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเองมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนเป็นอย่างดีและมีความศรัทธาในวิชาชีพของตน

2) ด้านการเรียนการสอน ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำครูพลศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพห้องเรียนต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยสร้างนโยบายและกระตุ้นให้ครูพลศึกษาร่วมกันปรับปรุงวิธีสอนและปฏิบัติตามหลักสูตรวิชาพลศึกษา

3) ด้านอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำครูพลศึกษาให้รู้จักคัดแปลงอุปกรณ์การสอนที่ไม่ใช้แล้วให้ใช้ประโยชน์ได้อีกต้องการให้พลศึกษานิเทศก์แนะนำวิธีผลิตอุปกรณ์ทางพลศึกษาขึ้นใช้เอง ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำและสนับสนุนให้ครูใช้วัสดุที่สูญเปล่า

4) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำการจัดกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ เช่น การสาธิตทางการกีฬา นิทรรศการของการกีฬาต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยส่งเสริม และช่วยครูพลศึกษาในการจัดนิทรรศการแสดงผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ความรู้ทางพลศึกษา

5) ด้านการวัดและประเมินผล ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำและชี้แจงให้เข้าใจกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำวิธีสร้างข้อสอบที่วัดด้านอื่น ๆ ด้วยนอกเหนือจากการวัดสมรรถภาพทางกายและทักษะ ต้องการให้

ผลศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำเกี่ยวกับการเลือกข้อทดสอบและสมรรถภาพทางกายของนักเรียน พร้อมทั้งติดตามผลวิเคราะห์ผลการทดสอบ

6) ด้านเอกสาร คู่มือ การอบรมสัมมนา ต้องการได้รับเอกสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาต่าง ๆ ทางการศึกษา ต้องการได้รับเอกสารคู่มือทางผลศึกษาจากผลศึกษานิเทศก์

7) ด้านบุคลากรที่จะมาทำการนิเทศ ต้องการการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์จากกรมผลศึกษา และศึกษานิเทศก์จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

8) ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ ผลศึกษานิเทศก์ควรผ่านการศึกษอบรมเกี่ยวกับหลักและวิธีสอนการสอนวิชาผลศึกษา หลักการนิเทศผลศึกษาและหลักสูตรวิชาผลศึกษา ลักษณะการนิเทศควรจะเป็นการนิเทศแบบสารัตถ์ และการมานิเทศควรจะมีการปรึกษากันก่อนมาเยี่ยมพิเศษนิเทศกันก่อนสอน และปรึกษากันหลังเยี่ยมนิเทศ

คมสัน ศรีมานะศักดิ์ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม" ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับมาก

2) การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูในโรงเรียนทุกขนาด มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

3) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารกับครู เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน ไม่พบความแตกต่างแต่อย่างใด

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาระหว่างผู้บริหาร และครูพบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียนพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ข้อเสนอแนะในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรรวบรวมครูมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิชาการ เป็นอันดับแรกและให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสำคัญในลำดับรองลงมา

สุวิทย์ นิคมภักดี (2535) ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามการดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า

1) โครงการนี้ เปิดในโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และพบว่ายังขาดห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ต่าง ๆ บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มิได้มีความรู้เพียงพอต่อการกระจายของครูที่มีทักษะพื้นฐานจำเป็นและหลากหลายยังไม่เสมอภาค และสมดุลย์มีนักเรียนสมัครเข้าเรียนเพียงพอ และผู้ปกครองนักเรียนให้การสนับสนุน และพบว่าแต่ละโรงเรียนที่เปิดได้ครูที่ทำการสอนส่วนใหญ่สอนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ขณะเดียวกันก็ทำงานด้านธุรการของห้องเรียนด้วย

2) นอกจากพยายามจัดทำให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แล้วโครงการนี้ยังส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น และใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นแต่พฤติกรรมวิธีการและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ระหว่างมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ยังมีความคล้ายคลึงกัน การนิเทศและติดตามผลจากหน่วยงานระดับต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ผลการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า (ก) เป็นการตอบสนองนโยบายของกรมโดยเปิดสอนที่โรงเรียนที่ตั้งศูนย์วิชาการ และนักเรียนที่สมัครมาเรียนได้ตามเป้าหมายที่กำหนด (ข) ส่วนใหญ่เลือกเรียนวิชาการและวิชาอาชีพ เช่น งานเกษตรพื้นฐาน งานอาชีพ และกิจกรรมตามความต้องการของตน (ค) นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่ห้องสมุดอยู่ในระดับน้อย (ง) การเปิดสอนในชั้นนี้ก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำด้านปัจจัยสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน (จ) นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2) งานวิจัยในประเทศไทย

คาร์แมน (Carman, 1970) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทและความรับผิดชอบในการนิเทศการสอน จากผลการวิจัยที่ค้นพบในระหว่าง ปี ค.ศ. 1955-1969" โดยศึกษาจาก

รายงานการวิจัย 99 ฉบับ ในระหว่างปี ค.ศ. 1955-1969 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาจากที่ได้สำรวจไว้แล้ว เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามบทบาท และเพื่อนำผลการวิจัยมาตีความให้เข้าใจชัดเจนในบทบาทและความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ ซึ่งผลการวิจัยมีส่วนเกี่ยวข้องให้เป็นแนวทางการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บุคลากรโรงเรียนมีความเห็นว่าการนิเทศควรเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตร การจัดเตรียมอุปกรณ์ และแหล่งความรู้ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาที่สำคัญ ๆ ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์นิเทศที่มีประสิทธิภาพบุคลากรในโรงเรียนเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ควรพิจารณาปัญหาของครูอย่างแท้จริงแสดงความช่วยเหลือครู กระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูตัดสินใจด้วยตนเองได้

เบิร์ก (Burke, 1970) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสังเกตการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความเป็นจริงและตามความคาดหวังของโรงเรียนราษฎร์ในบอสตัน" โดยใช้แบบสอบถามส่งไปยังครูระดับมัธยมศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวม 313 คน ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์และครูผู้รับการนิเทศมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการนิเทศว่า ศึกษานิเทศก์ที่จะไปนิเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาควรปฏิบัติดังนี้คือ เป็นผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย เห็นความสำคัญของการเลือกครูให้ตรงกับความสามารถและตรงตามความสามารถของบุคคลช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดความคิดริเริ่ม แนะนำการจัดประชุมครู เสนอนำเสนอแนะการสอนแบบหน่วย ช่วยเหลือครูในการสอนประจำวันด้านการแก้ไข้ปัญหา และกระตุ้นให้ครูได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา จัดประชุมครูเพื่อศึกษานำปัญหาการเรียนการสอนการช่วยหาให้ครู เข้าใจนักเรียน และตระหนักในความแตกต่างทางวุฒิภาวะของนักเรียนแนะนำการเตรียมประสบการณ์และแผนงานเพื่อนักเรียนตลอดทั้งการประเมินผลนักเรียน

ลินเดมันน์ (Linedemann, 1971) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความต้องการกิจกรรมการนิเทศการสอนของครูในจอร์เจีย" ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ครูต้องการให้มีการนิเทศมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- 2) เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศกับความต้องการการปรับปรุงการเรียนการสอนและความต้องการการนิเทศกับความต้องการให้มีความปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

- 3) ครูต้องการให้มีการนิเทศที่มุ่งส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์
- 4) การนิเทศในด้านแนะนำความก้าวหน้าในอาชีพของครูที่น้อยกว่าด้านอื่น
- 5) สิ่งที่ทำให้ความต้องการแตกต่างกันคือ สถานภาพของครู ขนาดของโรงเรียน

ประสบการณ์การสอน

- 6) ครูผู้หญิงมีความต้องการการนิเทศมากกว่าครูผู้ชาย
- 7) ครูที่มีการศึกษาที่สูงจะมีความต้องการการนิเทศมากกว่าครูที่มีการศึกษาดำกว่า
- 8) ครูต้องการการนิเทศแบบช่วยเหลือมากกว่าการควบคุมกล่าวคือ ศึกษานิเทศก์ก็ต้องเป็นผู้แนะนำด้านหลักสูตรการสอน วัสดุอุปกรณ์และช่วยปรับปรุงมนุษยสัมพันธ์
- 9) ครูระดับประถมศึกษามีความต้องการการนิเทศมากกว่าครูมัธยมศึกษา
- 10) ครูที่มีประสบการณ์ 20 ปี หรือมากกว่านั้นต้องการการนิเทศมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า

วิลสัน (Wilson, 1977) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับข้อสังเกตของศึกษานิเทศก์ในเรื่อง "การสังเกตของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศครูประถมศึกษา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งว่าเพื่อทราบความต้องการการนิเทศของครูประถมศึกษาโดยผ่านแบบสอบถามกับกลุ่มศึกษานิเทศก์ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้จัดการนิเทศแบบนิเทศภายในโรงเรียนขึ้น และยังพบว่า บุคลิกลักษณะของครูไม่มีผลต่อกระบวนการนิเทศแต่อย่างใด

เบียน (Beyene, 1983) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประเภทของการนิเทศที่ครูในโรงเรียนในประเทศกำลังพัฒนาต้องการ" (ศึกษาเฉพาะกรณีในเอธิโอเปีย) ผลการวิจัยพบว่า

- 1) เทคนิคที่ใช้และเห็นว่าได้ผลดีมีดังนี้
 - (1) การฝึกอบรมและแนะนำ
 - (2) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 - (3) การสาธิตการสอนโดยศึกษานิเทศก์
 - (4) อภิปรายร่วมกัน
 - (5) เยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน
- 2) ผู้ถูกนิเทศต้องการที่ไม่วางการบังคับมากกว่าการบังคับ